

Dr. Jož. Glonar:

Govor ob desetletnici Gregorčičeve smrti.

Cenjene dame! Spoštovani gospodje!

Dne 24. novembra l. l. je minilo deset let, kar so pri Sv. Lovrencu pod Krnom položili k večnemu počitku truplo moža, ki se je takrat vrnil „nazaj v planinski raj“, ki se mu je takrat izpolnila edina želja njegovega, bolesi in trpljenja polnega življenja. Simon Gregorčič je tako zrastel z našim narodom, on in njegova pesem sta postala tako simbol nas in naše zemlje, da je ob smrti svojega ljubljenca žalovalo vse slovenstvo. Tragika njegovega življenja pa z njegovo smrtjo še ni bila končana. Še ni preteklo deset let po njegovi smrti, pa se je izvršila strašna pro-roška vizija, o kateri je Gregorčič nekdam pel „Soči“: niti Soča, bistra hči planin, niti starodavni Krn ni mogel ustaviti besnega navala „zêmlje-lačnih“ tujcev, ki so se zavalili preko tega posvečenega mejnika in branika naše zemlje in dosegli, da leži Gregorčičev grob danes onstran naše meje, ne več med nami.

Tako je prišlo, da zveni ob desetletnici Gregorčičeve smrti v spominu najjasneje in najmočneje struna, ki poje o tragiki njegovega življenja, spomin na njegovo življenjsko nesrečo, o kateri je sam pel, da

„V njej pol je žolča, žali pol,
Radosti nič, le sama bol!“

Desetletnica njegove smrti pa je tragiko njegovega življenja povišala in posvetila; danes ni več osebna Gregorčičeva tragika, njegov grob je danes naš narodni simbol. Zato nam je še bolj ko zadnji dve desetletji svojega življenja danes pred očmi v Gregorčiču bolj človek, naš človek, ko pa umetnik. To ni nobeno čudo; tragika gane človeško srce in ne daje rada besede hladnemu, v svoji treznosti včasih naravnost brezsrčnemu razumu. Ta mrzli, brezsrčni, za bistvo Gregorčiča poeta popolnoma slepi in gluhi razum je zakrivil tudi velik del njegove življenjske tragike.

Zato ne smemo nad Gregorčiča, to preprosto dete, tega dobrega otroka, prihajati z neizprosnimi merili katerekoli eksaktnosti. Njegova pesem je prihajala iz srca in je iskala src; našla jih je,

naj bi jih tudi v bodoče. Dobrih štirideset let se je glasila med nami: od one tako neizmerno lepe, danes že v častitljivi plašč patrijarhalnosti odete dobe Janežičevega „Glasnika“ pa tje v 20. stoletje, v „Ljubljanski Zvon“, ko mu je bil urednik korenjaški grčavi Aškerc. Literarni okus se je med tem časom pri nas zboljšal, literarno občinstvo se je povečalo, Gregorčičeva pesem pa je ostala vedno enaka. Vkljub temu je ni doletela usoda efemernih literarnih veličin, ki za trenotek zableste kakor čudovita raketa, presenetijo, očarajo in nazadnje brez sledu — ali celo z nevšečnim smradom — izginejo. Iz ozkega Stritarjevega literarnega kroga, kjer so jo kmalu začeli ceniti, se je l. 1882 v drobni knjižici razletela mahoma po vsej naši domovini in si tako osvojila srca čitajočega občinstva, da so jo imenovali zlato in naravnost božansko. L. 1908, dve leti po Gregorčičevi smrti, so njegove pesmi šle v 80.000 izvodih med ljudstvo, kamor pa so prodrle že davno prej. Danes so postale last vsega naroda: pojo se na mestnih koncertih, a ravno tako na kmetih, kjer so v deloma spremenjenih besedilih že dobile vse znake prave narodne pesmi.

Ta brzina, s katero se je razširila Gregorčičeva pesem, nje priljubljenost in velika razširjenost seveda ni in ne more biti nikako merilo za njeno umetniško vrednost. To je samo zunanja stran njegovih poezij, pojav, ki je dovolj nepričakovan, da si ga skušamo razložiti. Glavno prašanje pa je vendar le, kaj je ta pesem prinesla med ljudi; ker se je tako razširila, je postala očividni element naše kulture in nje delujoči faktor. Zato si moramo pojasniti kvalitete Gregorčičeve pesmi, da preidemo od slepega obožavanja na zrelo, plodovito umevanje in da vemo v računih naše narodne kulture prisoditi Gregorčiču ono mesto, ki mu po resnici in pravici gre.

* * *

Simon Gregorčič se je slovenskemu občinstvu zgodaj in brzo prikupil. Pri tem sta odločevala dva momenta: način njegovega vstopa v slovensko literaturo in bistvo njegove poezije.

V literaturi je nastopil preprosto, skromno, brez vsake vsiljivosti ali kake pretencioznosti. Dokler ni povedal svojega pravega imena, je bil za javnost brezbarvni, indiferentni „X“ ali „Gorski“. To je bilo zoper vso takratno literatsko modo: drugi so se delali skrivnostne, kakor kak „Libor val Buren“, ali so bili programatični, kakor n. pr. „Boris Miran“, ali pa so se morali po „slavjansko“ našemiti, kakor kak „Prostoslav Kretanov“. In ko je pozneje pokazal

svoje pravo lice, je ostal domači, slovenski Simon in svojega „Šimna“ ni prekrstil v kakega „Solzislava“.

Še bolj ko s temi zunanostmi pa se je priljubil z vsebino in bistvom svojih poezij. S svojim podrobnim, intimnim opisovanjem slovenskega doma, ki je v resnici občuteno in doživeto, tega našega doma in njegove usode je tako prijetno domač in naš, slovenski poet. V času, ko so drugi prodajali svoje bolj ali manj ponarejeno „svetožalje“, je občinstvo začudeno prisluhnilo, ko se je oglasil poet, ki je opeval

Zakrívljeno palico v róki,
za trakom pa šopek cvetíc . . .

ali ki je pojoč pokazal izgubljeno lepoto svojega doma:

Tam góri, tam góri za tretjo goró
planína dviguje v nebó se,
iz dalje srcé omedléva za njó,
obrača na njó mi okó se.

Razmàkni predgôrja se tèmnega zíd,
zavésa megléna izgíni,
naj svóbodno zopet se pase mi víd
po môji, po môji planíni.

Oj, pašniki sólnčni, lesóvje temnó,
vi víri, potóki studèni,
ti sláp moj grméči, ti selo mirnó,
pri srci ko nékdaj ste meni.

Še bolj ko vsebina, pa se je prikupila oblika Gregorčičevih poezij. To niso več suhi verzi, zgrajeni po predpisani šabloni, brez sitnih apostrofov in lepo opremljeni s potrebnimi akcenti: ti verzi mestoma kar na papirju zapoje, toda v njih ne poje samo poet svoje osebne boli, v njih poje ves slovenski svet, naše zvezde in naša vas.

Na nébu zvézde sévajo,
na vasi fantje pévajo,
pojó glasnó, pojó lepó,
pri srci pa jim je hudó.

Kaj bi ne bilo jim hudó,
kaj bi ne bilo jim bridkó,
od dóma se poslavljàjo,
na vojsko se odpravljàjo.

To so v tipičnem miljeju pokazani tipični slovenski pevci. V njihovi pesmi zveni tipična, bridka slovenska usoda. Pesem se poje kar sama s svojimi polnimi, zvenečimi vokali; motečih hijatov (kakor je n. pr. v teh dveh besedah) ni, prehod od ene besede na drugo je gladek in lehak. V tekočih rimah, kakor „pévajò — sévajò“ — take rime je Gregorčič sam imenoval „prav fajn“ — imitira sekundarni naglas jako lepo odjek, ton narodne pesmi in zato zveni pesem tako prikupljivo domače, narodno. K temu še prihaja asocijativna (ne refleksivna ali špekulativna) notranja struktura pesmi, ki se že na zunaj kaže v anaforah; taka asocijativna, „nelogična“ notranja struktura je glavni znak narodne poezije, pa je seveda estetičnim formalistom in racijonalistom Pajkovega in Glaserjevega kova že po svoji naravi tako tuja, da sta se kar zgrozila, ko sta naletela na njo pri Gregorčiču.

Toda Gregorčič je šel še dalje. Nele, da je v svojih narodno donečih pesmih posnel njih notranjo, nelogično strukturo, on je posnel tudi narodove predstave in narodovo umovanje. Poet, ki je bil duhovnik, ni bil v talarju, ampak v preprostem kroju narodovega pevca, ko je Slovencem zapel o onem dobrotnem in skrbnem Bogu, ki kakor kak preprosti vrtnar skrbi za polje, sadonosnik, njivo in vinograd.

Biserna léstva se vzpenja v oblák
 spušča se onkraj na zemeljski tlak,
 mavrica pisana, božji prestól.
 Angelji hodijo gor in pa dol,
 zláte kropilnice v rôkah držé,
 zêmljo prežejno hladé in pojé.
 Gôri na stôlu pa Vêčni sedí,
 kapljici vsaki on srečo delí:
 pade na pólje — rodí zelenjád,
 kane na drévje — obílen dá sad,
 kaplja na njívi — dá žito zlató,
 kaplja na trti pa — vince sladkó.
 Sreča se spušča na sléherno stvár,
 kadar zaliva nebeški vrtnár.

To je Bog kmetskega naroda, ki si o svojem Bogu najlaže misli, da kakor on dela na polju, njivi in v vinogradu.

In koliko je slik, ki so vzete iz kmetskega življenja! Dekle gre na sveti večer pogledat v studenec, da vidi v njem podobo svojega ženina; veseli pastir poje svoje sladke pesmi in ne da svoje

ovčarske palice niti za kraljevo žezlo; dekle žaluje po „izgubljenem cvetu“ —

tja doli po polji
pa stopa nekdo,
on cvet je potrgal,
zdaj — uka glasno!

Druga žaluje med svojimi gredicami, da se ne vrne oni, ki mu je nekoč dala kito cvetja za spomin in ž njo svoje srce. Lastovke se vračajo spomladi, vojaki pojo svojo otožno pesem, ko gredo od doma: kar spremlja kmeta od pomladi do zime, od zibeli do groba, vse to je našlo v Gregorčiču poeta, ki je to slovensko žitje in bitje gledal z našimi očmi in občutil z našim srcem. Njegova pesem „Oljki“ je ena njegovih najlepših, ker kaže v polni meri vse te dobre domače strani Gregorčiča poeta. Njegovo umetniško geslo je bilo:

čim naravneje,
tem verjetneje,
tem prijetneje,
tem veljavneje.

Kako zelo se je čutil Gregorčič kmeta in kako pristno je bilo to njegovo čustvo, ni pokazal samo v svojih pesmih, to je dokazal tudi s svojim življenjem in s svojo željo, da bi bil pokopan doma, pri Sv. Lovrencu pod Krnom. Med svojimi slovenskimi kmeti je želel biti tudi po smrti. V „Posmrtnici“ (X.) poje, kako ga v nebesih sprejemajo slovenski kmetje:

„Ne boj se, ti naš kmet-poet,
ki vedno bil za nas si vnet.
Mi bili vajeni trpljenja
ves čas smo zemskega življenja;
lepó pa tu je nad zvezdami,
tu srečni smo pri kmetu kmet, —
a ti pa, kmet-poet
ostani le med nami!“

Vse to so elementi Gregorčičeve poezije, ki so bili umljivi in prikupljivi tudi vsakemu neukemu čitatelju, torej širokim masam našega naroda. Izobražencem se je priljubil s svojo politično ideologijo in življenjsko filozofijo. Ta je odsev tedanje dobe, odmev vsega tega, kar je čutilo naše tedanje izobraženstvo. Tukaj je pokazal Gregorčič svoje bistvo: on ni prerok, ki kakor ognjeni steber

gre pred narodom in ga vodi na nova pota, on je narodov pevec, ki gre z valom naroda naprej in s svojo pesmijo spremlja usodo svojega naroda. Temu narodu pa ljub zaradi tega, ker je vsaj njemu dano, da daje duška temu, kar vsem duši grla in stiska srca.

V onih časih, ko je izšla prva knjiga Gregorčičevih poezij (1882), ni bil nad nami samo hud nemški pritisk, tudi najbližje nam južno slovanstvo je kazalo takrat prav čudno lice. Baš v tistih letih se je močno razmahnilo starčevičanstvo, ki je v svojih listih in časopisih vse, kar je slovenskega, sistematično reklamiralo za hrvatstvo. Takrat je pisala „Agramer Zeitung“, da je Anastazij Grün pokazal „ein reiches Interesse für die Volkspoesie der Kroaten in den Bergländern“, „Vienac“ je prinesel sliko slovenske kmetice iz tržaške okolice s podpisom „Hrvatica iz okolice tržćanske“, „Kroatische Revue“ je pisala, da se je še v XVI. stoletju v Ljubljani hrvaško govorilo in da so l. 1559 Trubarja javno oklicali za Hrvata. To je bil čas, ko znanost ni hotela biti dekla politike, pa so vsled tega seveda Kopitarja, Miklošiča in Jagića imenovali Hrvatom in hrvatstvu sovražne ljudi. Vse te prikazni so morale neprijetno vplivati na narodno čuteče ljudi med Slovenci in so povzročile, da so se čutili še bolj osamljene in zapuščene. Iz tega razpoloženja in teh vtisov se je pri Gregorčiču porodila misel, da je domovina „vdóva tóžna, zapuščéna“.

Ta pesem je ob enem tudi značilna za pasivnost in resigniranost Gregorčičeve poezije. Domovini pravi:

A ker nikdó ne šteje te,
ker ves te svét teptá z nogámi,
jaz ljubim tem srčneje te,
jaz ljubim tem zvesteje te,
a ljubim te — s solzámi!

In za to žalobno izpovedjo ljubezni nadaljuje:

Oj mati mójá domovina,
ljubezen mójá ti edína,
ti moja skrb in bolečina,
Bog čúvaj dobrotljivi te,
Bog žívi te, Bog žívi te!

Ta njegova „skrb in bolečina“ je sploh dobršen znak njegove poezije. „Na sveti večer“ gre tudi on, da bi v šumenju potoka čul usodo svojega naroda:

Prinágnil bódem se nad vódo,
 prisluškal, kaj bo val šumljál,
 ne svôje, národa usódo
 v prorôčnih válih bom iskál.

Kdaj srečno moje bo domovje?
 Rešitve njemu le še ní?
 Kaj mi razkrílo boš, valovje?
 Nadjá srcé se in — bojí!

Enako resignirano negativen je konec vojaške pesmi:

Koj bomo pa oblak strašán
 ob uri hudi mi;
 sovražni roj bo pač končán,
 ž njim morda — tudi mi!

Drugje izzveni — po krepkem uvodu in sredini — konec v resignirano prašanje ali konča z vzklikom. „Na potujčeni zemlji“ pravi

— — — — —
 Naš déd tu pisal svôja déla,
 naš gôvor čul si prék polján,
 tu pésem naša je živéla.

A zdaj zatrt jo tód naš glás,
 in tuji króg zvené glasovi,
 tuj trg in grad, tuj ves je kras,
 oh naši so samó — grobóvi!

Zatôrej, solnčnata raván,
 ko náte moj poglèd se vpíra,
 temán mi duh je in mračán,
 in srce tuge mi umíra!

Da je baš ta pasivni odpor (in ne aktivni upor!) glavno geslo njegove življenjske filozofije, to še kaže še mnogokje v njegovih poezijah (Kedor je možak, Ti streti me moreš, Z uzori se nikar ne bori i. t. d.), v načinu, kako je odgovoril napadom Mahniča in njegove struje in v vsem njegovem življenju. V tem je fundamentalna razlika med njim in med Aškercem, njegovim bratom v Kristu in Apolonu. Aškerc in Gregorčič sta dva literarna Dijoskura one dobe, oba duhovnika, oba poeta, toda dve različni duši z različno usodo. Aškercova muza je Špartanka, Črnogorka, ki gre z bakljo in handžarjem nad tirane, Gregorčičeva muza je „rustica et pasto-

ralis“, kakor je Kvintilijan označil Teokritovo, toda vsled tega tudi precej pasivna, resignirana, skoro že fatalistična.

Ta pasivnost je tudi temeljna črta njegove epike, v kateri zelo prevladuje neizprosna tragika. Spomnimo se samo „Jeftejeve pri-sege“, ki je eno prvih njegovih epičnih del. V njegovi epiki pa ta resignacija ne moti tako zelo, ker ne nastopa v učenjaškem talarju kake filozofske doktrine, ampak odeta s plaščem krščanskega usmi-ljenja, ožarjena s tragično gloriozno človeškega trpljenja in sočutja.

Realizem, ki ga srečujemo pri njem tu in tam (n. pr. „Izgub-ljeni raj“, konec „Velikonočne“, v pesmi „Lovorika na grob možu“) je v primeri z veliko večino ostale njegove poezije precej osamljen in se da deloma razložiti tudi iz didaktičnih impulzov teh poezij, ki so povečini priložnostne.

Umevno je, da je imel človek s takim notranjim ustrojem težavno stališče v literarnih in življenjskih bojih, ki so prihruli nad njega tedaj, ko je izšla prva njegova knjiga. V početku se teh bojev ni ustrašil; držala ga je po koncu njegova vseskozi čista vest in prepričanje, da ga očitki nasprotnikov ne morejo zadeti. Napadli so v njem poeta; zato jim je odgovoril s celo vrsto pesmi, iz katerih odseva mestoma celo humor, vseskozi pa blagi namen, po-jasniti in razložiti preporne točke napadenih poezij. Svojim nasprot-nikom kliče „Očesa odprite“ in „Ušes ne mašite“ in odkrije na ta način glavni vzrok, zaradi katerega so nekatere njegove pesmi na-letele na tako ostro nasprotstvo. Toda v epilogu v obrambi že oslabi njegova impulzivnost, diktirana po njegovem optimizmu:

„Dovolj! Zdaj treba končati!
 Od moje strani odslej bo mir;
 To prvi dozdam je moj javni prepír,
 Da zadnji bi bil, vsaj — z brati!“

Da je Gregorčič v teh bojih na zadnje omagal, za to imamo tudi celo vrsto zunanjih vzrokov. Glavni vzrok je pač ta, da so ga zalotili v času, ko je bil brez literarnega vodstva in brez prave, odkrite intelektualne zaslombe. Njegov učitelj Stritar ni imel več literarnih vajeti v rokah, odkar se je „Zvon“ prepeljal z Dunaja v Ljubljano; njegov ožji prijatelj in literarni mentor Erjavec je baš v teh letih umrl (1887). „Ljubljanski Zvon“, v katerem je Levec l. 1881 pozdravil prvi zvezek Gregorčičevih poezij kot „zlato knjigo“ in napisal o nji dvoje člankov, je drugemu zvezku privoščil komaj par vrstic. In baš v letu, ko je izšel drugi zvezek Gregorčičevih

poeziji (1888), je začel izhajati „Rimski katolik“, v katerem so Mahnič in njegovi pristaši dobili organ za sistematično delo. Kar je bilo Gregorčiču prijaznih izjav in obramb po naših listih, so — do malih izjem — vse izišle pseudonimno. Tako je imel Gregorčič na eni strani nasprotnike s sistematičnim delom in orezobzirnim vodstvom, na drugi strani pa je ostal skoro sam samcat.

Vse to je zalotilo Gregorčiča v času naše zloglasne politične „sloge“. Mahniču in njegovemu krogu je bila poezija sploh nekaj že po naravi tujega, neumljivega, za to mu je manjkal organ, kar mu je Gregorčič sam po pravici očital. Ravno tako malo smisla za poezijo pa so imeli takratni naši „mladi liberalci“, ki so najbolj iz opozicije proti Mahničevemu ultramontanstvu vzeli napadenega Gregorčiča v zaščito. Kjerkoli so se v javnosti potegnili zanj, so se oprezno ogibali razmotrivanja principijalnih prašanj, ki jim očitno niso bili kos. Zato so prebirali samo podrobnosti, kovali smešljivke in zabavljice in pretirano Mahničovo grajo izpodbijali z ravno tako slepo pretirano hvalo. Kakor Pilat v „Credo“, tako je zašel Gregorčič takrat v oni krog našega socialnega in intelektualnega parvenijstva, med ono jaro gospodo, ki so jo njeni materialni uspehi napolnili s takim materializmom, da je bila slepa in gluha za vsako kulturno narodno delo. Pri teh ljudeh je našel zaslombo, pa ni uvidel, da jim je samo za dekoracijo, da je samo naslikan svetnik na njihovem literarnem banderu, ki so ga nosili v svojih brezbožnih rokah takrat, kadar so za parado naredili kakšno „kulturno“ procesijo.

Njegovi osebni prijatelji so mu v teh težavnih časih pomagali premagati moreče življenske skrbi. V intelektualnem krogu, v katerega je zašel, se je njegovo obzorje sicer razširilo, toda ni se poglobilo. Uvodne pesmi drugega zvezka kažejo nacionalno ideologijo Hribarjevega „Slovana“, pri katerem je Gregorčič nazadnje urejeval pesniški del. Toda še poje v tem drugem zvezku (1888) stari, slovenski Gregorčič; v njem je dražestna „Prekmorska pošta“, v njem pristen Gregorčičev „Črni trn“ s svojim mojstrskim uvodom, v njem pristržno slovensko „Svarilo“ in visoka pesem našemu domu, „Kmetški hiši“. „Negodni ptičici“ pa je že verzificirana pesniška naloga, vzorec njegove poznejše poezije. Pozneje mu je namreč pomanjkanje pravih literarnih stikov zamorilo pesniško invencijo in oklestilo formo. Vedna bojazen, da bi ne dal zopet povoda za strašno očitjanje, da dela sramoto duhovskemu stanu in pohujšuje mladino, ga je povrh še naredila nad mero skrupuloznega; ta skrupuloznost pa mu je zamorila vsak izrazitejši individualni ton in vsilila njegovo

poezijo v vsakdanje kolotečine aprobiranih liričnih motivov in didaktičnih sentenc.

Kar je še manjkalo, je opravila huda bolezen, ki je spravila (1901) Gregorčiča na rob groba. Tako stoji ves tretji zvezek poezij (1902) v znamenju smrti in najbridkejše resignacije:

„Na življenja cesti
sem ljudi srečaval,
z mano vsak po svoje
tam se je zabaval.

Eden me je hvalil,
grajal me je drugi;
a poznej sem spôznal:
nihče po zaslugi.

Tákrat, kdor me grajal,
mi srcé je žalil,
dvigal mi je dušo
on, ki me je hvalil.

Zdaj me nič ne dvigne,
nič me več ne žali,
rogam zdaj se graji,
rogam zdaj se hvali.“

Sicer pa se v tem tretjem zvezku le redko najde verz, ki zazveni kakor nekdanji Gregorčičevi verzi; po večini so te pesmi, ki so razdeljene v tri oddelke z značilnimi naslovi: Predsmrtnice, Pogreb-nice, Posmrtnice — samo poetični osnutki brez vsake literarne skrupuloznosti. Četrty zvezek je izdal Meško (1908); v njem je najbolj značilna deviza „Kljubuj usodi!“ — ki se je tako čudovito izpolnila na Gregorčičevem življenju samem:

„Kljubuj usodi,
mož sam svoj bodi!
Karkoli naj se ti zgodi,
usode gospodar si — ti.
Si ti! Če res, če cel si mož,
i svoj i nje gospod ti boš.
Usode ni,
usoda tvoja — to si **ti!**

* * *

Dvainšestdeset let je doživel Gregorčič, celih dvainštirideset let — tje do svoje smrti — je delal na književnem polju. Nazadnje se je povrnil k izvorom poezije, bibliji in antiki; poslovenil je Jobovo knjigo in poskušal prevajati antično literaturo. Rojen istega leta, kakor Jurčič (1844), je doživel lepega pol stoletja v veselem razvoju naše literature; ves ta čas se je — bolj ali manj opažena — oglašala njegova pesem. Oba, poet in pesem, sta nam tako ne samo dva častitljiva spomenika te naše lepe dobe, ampak dva faktorja, brez katerih si našega kulturnega razvoja zadnjih desetletij ne moremo prav misliti.

Gregorčičeva pesem nam je odprla oči za naš *dom*, za vse, kar je *naše, slovensko* in je tako odkrila prave, prvotne vire naše narodne literature in kulture. Njegova visoka pesem „Kmetški hiši“ je jasna predhodnica Župančičevi „Dumi“. Prečitajmo eno za drugo, pa se nam pokaže njih skupni izvor, notranja vez, odkrije se ista pot in pokaže isti naš problem.

Gregorčičeva pesem zveni tako ubrano in blagoglasno, da ji je kmalu začelo odzvanjati v vseh slovenskih dušah in srcih. Kar je njegov učitelj Stritar razmeroma pozno poskusil s pomočjo velike literarne družbe, to je bilo njegovemu učencu dano že davno prej in samo po sebi. Njegova pesem je odprla lepi slovenski knjigi pot v najširše sloje in tako pomagala literaturi do one moči, ki jo v našem javnem življenju počasi dobiva. Vse to je njegova velika, neoporečna zasluga. Zato veljajo besede, ki jih je napisal v spomin Jurčiču, tudi njemu samemu:

„Postavlja domovina cela
na grob ti spomenik kamnén;
pomník tvoj prvi tvoja dela,
ki vek ne vniči jih nobén!
— — — — —

Pretkè naj grob ti gósta trava,
nad njim naj kamen se zdrobí;
a v vek ne mrakne tvoja slava,
tvoj duh med nami v vek živí!“

